

comentaris literaris

per Josep Palomero i José Miguel Segura

POESIA COMPLETA 1976-2016de **Marc Granell**Pròleg: **Vicent Calafat**Editorial: **Institució Alfons el Magnànim-CVEI**

València, 2017 | Pàgines 470

Poesia

Marc Granell i jo som de la mateixa edat. Ens vam conèixer pel gener de 1976, quan ell assistia a un dels primers cursos de valència que jo feia i començava a sentir-se atret per l'expressió

poètica. Eixe mateix any el seu primer llibre iniciàtic, *Llarg camí llarg*, va obtenir el premi Vicent Andrés Estellés. Crec que vam coincidir alguna vegada en reunions de joves poetes de la revista *Cairrell*, que duïen entre Eduard J. Verger, Josep Piera, Adolf Beltran i ell mateix. Des d'aleshores, Granell s'ha consolidat com a poeta i la seua obra és un referent sòlid de les lletres valencianes.

Aquest llibre, que es va presentar en el Menador el divendres passat, comprèn totes les obres que ha publicat en els últims 40 anys, més una bona quantitat de poemes esparços. Compta amb un pròleg imprescindible de Francesc Calafat, que és un estudiós de primer orde de la nostra literatura. En les seues paraules: «La poesia de Marc Granell és una poesia estoica, pessimista, de queixa mordaç, però de tant en tant hi afloren moments de tendresa i afecte, de lligams positius amb els altres i amb el món». **JP**

MIGUEL DE UNAMUNOde **Juan Juaristi**Editorial: **Taurus**

Barcelona, 2019

Pàgines 541

Assaig

El present volum s'articula sobre el periple vital, intel·lectual i ideològic de qui va ser una de les figures més coherents amb si mateix i més incòmodes per al poder establert durant les primeres dècades del segle XX. Políglota com a pocs en el seu moment, la seua evolució li va portar des d'un liberalisme de rivets més amplis que els de la Restauració d'Alfons XII i Alfons XIII, passant per un cripto-nacionalisme federalista fins a un socialisme molt personalista i el republicanisme unionista —o antiautonomista si es prefeix— dels seus últims anys.

La vida de Miguel de Unamuno va tenir com a escenaris existencials la ciutat de Bilbao anterior a la industrialització —anomenada popularment «tasita» de plata—, el Madrid dels anys universitaris, de nou el Bilbao en plena industrialització i finalment una Salamanca que en aquells dies no passava de ser una ciutat de tercer ordre en la perifèria madrilenya amb una vida cultural bastant tan minsa com tendenciosa. Manipulada —és a dir, malentesa de manera interessada— per uns i per uns altres, qualsevol de les seues paraules i gestos eren objecte d'interès en les esferes culturals i polítiques de l'Espanya de l'època, arribant a ser reivindicat fins i tot pels joves falangistes dels anys trenta —que veïen en Unamuno a un pensador de dre-

tes enemic de la dreta espanyola tradicional— quan l'escriptor bilbaí es va declarar en vida una vegada i una altra arxienemic del feixisme. L'episodi central d'aquest procés d'apropiació interessada d'Unamuno per part d'uns i d'uns altres va tenir lloc el 12 d'octubre de 1936 a la Salamanca de la Universitat de la qual va ser i va deixar de ser rector en diferents ocasions.

Jon Juaristi dedica en el seu treball bastants pàgines a aprofundir en la relació —clarament autobiogràfica— de les obres més significatives de l'autor amb els esdeveniments de la seua pròpia vida —i si guin aquests els relatius als cercles culturals i religiosos del seu Bilbao natal, els del període universitari a Madrid o els de la seua activitat com a professor i rector a Salamanca molt sensible amb els temes docents i educatius en general—. Estudiada com un dels màxims representants d'una suposada «Generació del 98» que en realitat no va existir mai —aquell va ser en realitat un grup d'intel·lectuals i artistes coincidents només en la cronologia, en l'enorme personalitat de la majoria d'ells, en algunes de les seues excentricitats i a mancar d'un sentit de l'humor que només apareix en Valle-Inclán—, els últims mesos de la vida de Unamuno van ser, segons es detalla ací, especialment dramàtics. A la mort de la seua esposa Concha i d'algun dels seus fills s'uniria la seua pròpia l'últim dia de 1936. Un treball solvent, una lectura molt aconsellable en els temps que corren. **JMSR**

EL MUSEO ARQUEOLÓGICO MUNICIPAL DE BURRIANAde **José M. Melchor i José Benedito**Editorial: **Diputació de Castelló i****Ajuntament de Borriana**

Castelló, 2018 | Pàgines 178 | Arqueologia

Fa tres lustres que José Manuel Melchor Monserrat és l'arqueòleg municipal de Borriana i director del Museu Arqueològic, els fons del qual ha ordenat

amb una nova museografia. L'exposició ocupa quatre sales amb vitrines i panells didàctics, amb la finalitat que no siga un mostrari ineficaç, sinó un compendi de vestigis del passat degudament contextualitzats perquè resulten comprensibles al visitant. Els fons del museu, que procedeixen de més de seixanta jaciments arqueològics, són producte de diverses intervencions que al llarg del segle XX han conformat diverses col·leccions locals, gràcies a la labor de patricis com Joaquín Peris Fuentes i el seu cosí Manuel Peris Fuentes, Carles Sarthou, el mestre Francisco Roca Alcaide, el professor castellonenc Francesc Esteve, el salesià Tomàs Utrilla i l'erudit Norberto Mesado.

En el pròleg d'esta publicació s'explica detalladament la història del museu i a continuació se singularitzen les 52 peces més notables del conjunt en unes fitxes descriptives amb la bibliografia corresponent. Entre les més importants, la cratera grega de la Grifomàquia, que contenia aixovar funerari i un plom amb escriptura ibèrica, i l'estatueta romana de bronze de Mercuri. **JP**

destacamos...

El paisaje de la infancia que relata la de todo un pueblo

De las historias mínimas proceden algunos de los relatos más sorprendentes de la literatura universal. En demasiadas ocasiones, aquellos que deciden aventurarse en la escritura anhelan el beneplácito del lector a través de narraciones ostentosas sobre la construcción o caída de imperios, de mitos y leyendas. Suelen creer que cuanto mayores sean las hazañas, mayor será el impacto, y llegan a imaginarse que sus historias perdurarán así en el tiempo. Hasta la fecha, y que yo sepa, ya se escribió la *Odisea*; lo hizo **Homero**, en el siglo VIII a. C.

Soy muy consciente del poder de la literatura, de su capacidad para imaginar universos alternativos, mágicos, donde la épica es protagonista indiscutible. Si algo posee la literatura es, precisamente, libertad para dar rienda suelta a la fantasía. Sin embargo, y en mi caso en particular, prefiero la literatura que logra conmovir reflejando lo cotidiano, fijándose en esos pequeños detalles que caracterizan al ser

humano, nuestra interrelación y la relación que tenemos con la naturaleza, con nuestro entorno. Cada vida es, en sí misma, una pequeña historia, un relato capaz de impresionarnos.

En *El ángel del olvido* (**Periférica**), **Maja Haderlap** realiza un ejercicio de doble visión para indagar en los espacios exteriores de la condición humana y, al mismo tiempo, viajar hacia el interior de la misma. En cierto sentido, me recuerda a lo que me dijo en su día **Rafael Argullol** sobre su literatura, «el continuo giro de dos lentos». La autora nos cuenta, por una parte, una historia familiar, y lo hace a través de la mirada de una niña que poco a poco va creciendo e intenta recomponer esa misma historia, y partiendo de ese relato, de esos recuerdos que va recolectando, explica a su vez la realidad de todo un pueblo, el de sus padres y sus abuelos, la minoría eslovena que vivió en Austria durante la II Guerra Mundial y tras la finalización de la contienda bélica, en pleno pe-

riodo de la Guerra Fría; personas que, en cierto modo, permanecieron en un limbo, considerándose incluso apátridas en su propia tierra. Como sabemos, las fronteras son siempre heridas profundas, y en este caso, Haderlap incide en ellas, busca hallar respuestas en ellas.

Ese ejercicio de reconstrucción familiar es sutil, elegante, como la prosa de la autora que tan bien ha traducido **José Anibal Campos** del alemán. Las vivencias de la pequeña se van alternando con esas alusiones a los campos de concentración, a la extrema dureza de la vida de los partisanos, al desconsuelo de la huida y del regreso... Realidades de un pasado que sigue muy presente, que sigue provocando un estremecimiento por las atrocidades que se llegaron a cometer y por cómo esas mismas atrocidades quebraron las vidas de millones de personas, millones de familias que nunca lograron recomponerse del todo. Estamos ante una lectura emotiva aunque no exenta de dureza, una lectura que se sumerge en las verdades de la supervivencia y que logra, mediante lo ordinario, alcanzar lo extraordinario. Todo un descubrimiento esta historia evocadora y más que lúcida. **≡**

Eric Gras

EL ÁNGEL DEL OLVIDOde **Maja Haderlap**Traducción: **José Anibal Campos**Editorial: **Periférica**

Cáceres, 2019 | Pàgines 288

Novela